

«БІЛІМІ ТЕРЕҢ, ӨРКЕНИЕТІ КЕҢ ӘЛЕМ»

«Адам ұрпағымен мың жасайды», осы ұлағатты сөздің астарында қаншама терең сыр жатқанын шын жүреппен сезіне аламыз ба? Осы орайда мен, қара шаңырақ ҚазҰУ-дың ұстазы ретінде және өз шәкіртімен біріге, білім жөніндегі ойымды ортаға салсам деймін. Бүгінгі күннің ұрпағы ертеңгі жарқын болашаққа жол салушылар емес пе? Ал, олардың салған жолдарының жарқын болуына кепілдік бере аламыз ба? Міне, осындай сипаттағы сан алуан сауалдар кімді де болса, ойландырмай қоймас. Осындай сыни тұрғыдағы сауалдар төңірегінде ойлану, оған жауап беруде іске асқан жұмыстардың астарынан дәлел іздеп тапқандаймын. Ұрпағымыз саналы тәртіп пен сапалы білім негіздерімен қаруланған кезде ғана еркін тыныс алармыз. Менің басты мақсатым: мектеп өміріне қайткен күнде бүгінгі күн талабын қанағаттандыратындай бетбұрыс жасауға бағыт беру. Мектептегі әріптестерімнің жаңа бағыттағы дұрыс жасаған іс-әрекеттері менің ойымды алысқа жетелеп, қиял әлеміне енгізіп жібергендей. Әсіресе мектепшілік шаралардың қызықты өтуі, ата-аналардың сенімінің артуы сенімділік пен ынтымақтастықтың бірігуіне жол ашты. Дегеніміз курс бойынша сертификатталған мұғалімдердің өткізген сабақтарының тартымдылығы оқушылардың жауапкершілік дағдыларын бойларына сіңіруіне, сыни ойлау қабілеттерін дамытуға оң ықпалын тигізуде. Еліміздің ертеңгі тізгінін қолына алатын, бүгінгі күннің майталмандары алдымызда отырған шәкірттер. Қайтсек те, тек қана алға ұмтылу, болашақ қамын орнықтыру үшін келелі мәселелердің шешімін табу жолында белсенділік таныту, тапқырлық әрекеттер жасау әрқайсысымыздың парызымыз деп білемін. Тамырын тереңге тартқан кең өркениет әлеміне сұғына ену үшін шәкірттеріміз шабытты, білімді, өжет, қайсар мінезді болуы шарт. Ол үшін, алдымен мұғалімдер қауымы Қазақстандық білім беру мазмұнын жаңа сатыға көтеріп, қарқынды қадам жасауы тиіс екеніне көзім жетті. Айналама қарап, мені қоршаған әлемдегі сан алуан өзгерістерге шаттана қуанып, қанатымды кеңге сермеп, шабыттана түскендеймін. Алдымыздағы үлкен асуға – біліктілік пен ұстаздық шеберлігімізді ұштастыра отырып, шәкірттерімізді, мынау кең әлемді мойындататын рухани биік шыңға шығару міндеті тұр. Терең ойларға беріліп, сенім жүгінің ауыр екендігін сезіндім. Бірақ, мен көшбасшымын, қандай кедергілер болмасын көзін тауып, шешімін табуға дайын болуым керек... Ол менің көшбасшылық ұстанымым.

Мухтар Нурия, Пеньков Федор Михайлович

ТӘРБИЕСІЗ БЕРІЛГЕН БІЛІМ — АДАМЗАТТЫҢ ҚАС ЖАУЫ

«Адамға ең бірінші тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім – азаматтың қас жауы, ол келешекте оның барлық барлық өміріне апат әкеледі», - депті әл-Фараби бабамыз. Мұнан өз тағдырын өзін шешуге қолы жеткен халқымызға ұлттық рухани болмысты дұрыс қалыптастыру аса қажет екенін байқаймыз.

Отаннына деген сүйіспеншілікті қалыптастыру мәселесі – бүгінгі күннің білім беру жүйесі алдында тұрған маңызды міндеттерінің бірі.

Отан дегеніміз – халық. Халық дегеніміз – адам. Адамды сүю – оған жақсылық жасау. Ендеше отаншылдық – сонау ерте заманнан қалыптасып келе жатқан қасиетті сезім. Халықтық құндылықтарға сүйене отырып, елдікке, ерлікке, азаматтыққа тәрбиелеудегі өлең – жырлар, мақал – мәтелдердің әсері ұтымды болатындығы туралы танымал педагогтарымыз айтып та, жазып та жүр.

Патриотизм мәселесі қай халықтың болмасын басты тәрбие бағдары болады. Патриоттық сезімді тәрбиелеуде түрлі құралдар пайдаланылады. Патриоттық сезімдер құралдарына:

1. Ұлттық құндылықтары – жер, ел, тіл жатады.
2. Ұлттық нышандары - Ел таңба, Ту, Әнұран.
3. Ұлттық мәдениеті – сөз, бейнелеу, саз, дене тәрбие және т.б.
4. Қазақ зиялыларының өнегелі іс-әрекеттері мен сөздері.

Мен қара шаңырақ әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінде білім алып жатырмын. Осында келгелі бізге өздерінің білімдерін аямай төгіп жатқан, ол біздің ұстаздар еді. Жүрегімізден ерекше орын алған сол тұлғалар жайында мен біраз әңгімемді өрбітпекпін. Бізге әр семестр сайын әр кафедраның ұстаздары бір-бір сабақтан беріп келеді. Ол тұлғалардан біліммен қатар, біз бойға өнегені, тәрбиені, адамгершілік сынды қасиеттің бәрін аламыз десек артық айтқаным болмас.

Сарқұлов Бақытжан, Хасанов Манас

ШЕРАҒА ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ӨМІР ШЫНДЫҒЫ

Қара шаңырақ әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да қанша ақын, жазушы, танымал тұлғалар білім алған. Біз кезекті мақаламызды, сол тұлғалардың жазған шығармаларына талдап қарасақ.

Өмірдің шындығын, аштысын, тәттісін, сол заманның бейнесін сезініп суреттеу, шығармасына арқау ету әркімнің қолынан келе бермес. Шерағаның әңгімелеріндегі Алатау баурайындағы шағын қазақ ауылдары тұрғындарының сол бір сұрапыл Ұлы Отан соғысы жылдарындағы тыныс-тіршілігі, арман-мақсаты, ертеңгі күннің жарқын боларына үміті, жастар өмірі түрлі тараптан баса бейнеленген. Қаламгер біреуге еліктемей сол заман бейнесін оқиғалардың көмескі елесі күйінде емес, қазіргі заманның көкейкесті күрделі мәселесімен, жер бетіндегі баянды бейбітшілік үшін күрес проблемасымен байланыстыра суреттейді. Осылайша, Ұлы Отан соғысына қатысты

жайлар тарихтың игілігіне ғана арналған нәрселер емес, бүгінгі өзінде қоғамдық-әлеуметтік маңызы бар, халықтың жадында сақталған, ұмытылмас азапты күндер елесін жазушының әңгімелерінен байқаймыз. Сондай әңгімелердің бірі «41 жылғы келіншек». Бұл туындыдағы Хадиша тағдыры арқылы сол замандағы әйел адамның, абзал жандардың сезіміне адал, ғашығын сарғая күткен пәк қазақ әйелінің бейнесі шебер сомдалған. «Мақсұттың отын өшірмей, түтінін түтетіп», басқа біреуге тұрмысқа шықпай, күйеуінің аруағын осыншама уақыт сыйлап отырған қазақ әйелінің алдында қалай тағзым етпейсің?! Хадиша мен Мақсұт сынды жандардың өмірін, тағдырын соғыс сұмдықтың күл-талқан еткендігі, ғашық жандардың ыстық сезімдерін, абзал пәк әйелдердің үмітін, талай шаңырақтың берекесін қашырғандығын ойласаң, бейбіт күннің қадір-қасиетін бұрынғыдан да ерекше ұғынарсың.

Әдетте кім неге мұқтаж болса, оны сол нәрсе қинайды ғой. Жалаңаяқ Ноянды, әрине, аяқ киім қинайды. Осы тұста бала Ноянның жан дүниесіндегі қайшылық психологиялық тұрғыдан терең ашылады. Жалаңаяқ, жыртқық балақ, жылқышы баланың алдымен бәтеңкеге қызығып, аз уақытқа болса да, көңілінің көтеріліп, кейін өзі жириеніп, ренжүй – табиғи. Осы жәйт сол бір қысылтаяң күннен кезеңнің келбетін көз алдына елестетіп, заман сырын, өмір шындығын сездірмей қоймайды. Жазушы туындыларындағы өмір шындығы, заман сыры, уақыт тынысы шебер әрі қанық суреттелгеннен Шерхан ағаның өз жазу мәдениеті, стилі бар екендігін байқатады. Көлемі шағын болғанына қарамастан автор әңгімелері оқырманға ой ұялататын, өзіндік идеясы бар құнды туындылар. Бұлар – қазіргі қазақ әдебиетінің ажырамас бөлшегі әрі қазынасы.

Насырова Бибіхан, Тоқтарбай Сәкен

СЫРЫМДЫ АШСАМ...

Бүгінгі айтылар әңгіме куратор жайында өрбімек. Жоғарғы оқу орнына түскен уақытта алдыңнан бірінші кездесетін адам, ол – куратор, басқаша айтқанда мектепте сынып жетекші болса, мұнда ол жетекші – куратор. Мен куратор қандай болуы керек? – деген сауалға былайша жауап берер едім. Негізгі көкейдегі ой, ол студенттерді жақсы көре білу. Егер сен қандай жұмысты болмасын үлкен құлшыныспен, зор махаббатпен жасасаң, ол жұмыс саған жемісті болады, сенің бақытыңның бір бөлігіне айналады. Міне, осы сынды кеңесті студентке беру үшін, бұл сөздерді өзің де қолдана алуың керек. Әрбір жыл осы салада жұмыс жасаған сайын сенің тәжірибең молайтыны хақ, әрқашан ізденісте болу керек. Яғни, осы салада жүргендіктен студентті қандай жағдайда тұлға етіп қарастыра аламыз, міне, осы мақсатты алға қойып, бар білгенді үйретіп, қажетті кітап түрлерін айтып, қандай мамандықта болмасын, қоғамдық өмірге де

белсене ат салғызып, жан-жақтылық қабілетін аштырып, өмірге деген құлшынысын арттыра білсе, міне сонда ғана куратор-куратор ретінде бақытты деп білемін. Енді сөзімді қорыта келе, мына бір өлең жолдарын ұсынғым келеді:

Ұстаз болу – жүрегімнің айнасы,
Ұстаз болсаң, балаңды сен ойлашы.
Студентке білім беріп, сол уақыт
Жеткенінше биікке сен қоймашы.

Ұстаз болған адам сондай бақытты,
Керексінбей өзге байлық, жақұтты.
Көңіл бөліп, бар жағдайда қарасаң
Бала үшін табады екен уақытты!

Темірханова Динара, Нурбақова Гулия

ҰЯДА НЕ КӨРСЕҢ, ҰШҚАНДА СОНЫ ІЛЕСІҢ

Бұл жолғы әңгімемді, қара шаңырақ ҚазҰУ студенттеріне арнасам деймін. Біздегі келер ұрпақтың тәрбиесі қайда жол тартуда. Олардың тәрбиесі қай бағытқа қарай келеді? Тәрбиенің бастауы қайдан?

«Бала ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі»-деген бұл жолдар өте орынды айтылған десек қателеспейміз. Қазіргі таңда бала тәрбиесіне көп көңіл бөлген жөн, себебі баланың болашақтағы қозғалысы, міне осыған байланысты. Баланы қалай тәрбиелеген жөн және балағы нені үйреткен абзал, міне осы тұрғыда біздің бүгінгі айтылатын әңгімеміз кеңінен өрбитін болады. Біздегі тақырып, ол «Халық ауыз әдебиеті арқылы бастауыш сынып оқушыларын патриоттық сезімге тәрбиелеу». Бұл дегеніміз бастауыш сынып оқушылардың патриоттық сезімін дамытудың басты жолы, ол осы халық ауыз әдебиеті болып табылады. Демек, ұстаз халық ауыз әдебиетіне сүйене отырып, халықтық құндылықтарды айта келе, мақал-мәтел, даналық сөздер, жаңылтпаш, жұмбақтарды байланыстыра келе, балаға дұрыс жолды көрсете алады. Бұл біздегі кейде қалып қоятын, көңілді түсіретін жағдай болып табылады.

Патриотизм-бұл қайбір ұлттың болмасын жүрегінен орын алатын дүние. Әрбір ел өзінің халқын патриоттық сезімге баулуға тырысады. Бұл басты

қағида. Ал енді адамның патриоттық сезімге толы жүрегінің болуы, ол сезімнің көңілде мәңгі орналасуы бала кездегі тәрбиеден басталады десек артық айтқанымыз болмас.

Сонымен қоса, балаларға үлкен ой түсіретін тағы мақал-мәтелдердің бір тұсы ол оқуға, білімге байланысты мақал-мәтелдер. Олардың қатарына мына бір мақал-мәтелдерді жатқызуымызға болады. «Оқу – білім бұлағы, білім – өмір шырағы», «Ғылым – теңіз, білім – кеме», «Алтын алма, білім ал», «Кітап – алтын қазына», т.б.

Мінекей, тәрбиелік маңызы өте үлкен жоғарыда айтылған мақал-мәтелдер реті адамды патриоттық сезімнің күшеюіне, сонымен қатар, сол сезімге қоса, білімге, оқуға, сананы дамытуға, үлкенді сыйлап, кішіге ізет көрсетуге алып келеді. Бұның бәрі дерлік баланың ой өрісін, жүріс-тұрысын дамытады. Демек, мақал-мәтелдерге қорыта айтар болсақ, халық ауыз әдебиетінің бір түріне жататын мақал-мәтелдер жұбы бастауыш сынып балалары үшін маңызды. Себебі, сол арқылы бала патриоттық сезімнің не екенін бір-шама ұғынады.

Тұраров Батыр, Курманғалиева Венера